

OECD Direkcija za finansijska i poslovna pitanja

Original objavljen od strane OECD-a na engleskom jeziku pod nazivom:
Recommendation on Principles and Good Practices for Financial
Education and Awareness;
Recommendation of the Council, July 2005,
<http://www.oecd.org/dataoecd/7/17/35108560.pdf>

**Preporuka o principima i standardima dobre prakse u vezi s finansijskim obrazovanjem i
podizanjem svesti o finansijskim pitanjima**

Preporuka Saveta

Ove principe i standarde dobre prakse usvojio je Savet OECD-a.
jul 2005.

PREPORUKA O PRINCIPIMA I STANDARDIMA DOBRE PRAKSE FINANSIJSKOG OBRAZOVANJA I RAZVOJA SVESTI O FINANSIJSKIM PITANJIMA

SAVET,

Imajući u vidu član 5 b) Konvencije o Organizaciji za ekonomsku saradnju i razvoj od 14. decembra 1960. godine i uzimajući u obzir:

1. da je finansijsko obrazovanje oduvek bilo od velikog značaja za potrošače, jer im je pomagalo pri formiranju kućnog budžeta, kao i za upravljanje prihodima, za štednju i efikasno investiranje, kako bi na taj način izbegli opasnost od prevare;
2. da, kako finansijska tržišta postaju sve složenija, a domaćinstva preuzimaju sve više odgovornosti i rizika za finansijske odluke, naročito u oblasti štednje za penziju, neophodna im je finansijska edukacija s ciljem obezbeđivanja sopstvene zaštite, kao i neometano funkcionisanje ne samo finansijskih tržišta već i privrede u celini;
3. da istraživanja o finansijskoj pismenosti, koja su nedavno sprovedena u zemljama OECD-a, pokazuju da potrošači poseduju nizak nivo finansijske pismenosti i da im nedostaje svest o potrebi da budu finansijski obrazovani;
4. da vlade i relevantne državne i privatne institucije (na nivou države i na nivou jedinica teritorijalne organizacije država, uključujući i regulatorna i nadzorna tela) u zemljama OECD-a i onima koje to nisu mogu imati koristi od međunarodnih smernica u vezi s principima i standardima dobre prakse za finansijsko obrazovanje i razvoj svesti o finansijskim pitanjima;
5. da će na njihovu primenu imati uticaj različiti ekonomski, društveni, demografski i kulturni faktori, te će se, na taj način, razlikovati od zemlje do zemlje, kao i da postoje brojni metodi za uspešno razvijanje finansijskog obrazovanja za određeni deo javnosti;
6. da primena standarda dobre prakse u poslovanju finansijskih institucija zavisi od raznolikosti finansijskih institucija, te da ove smernice ne sprečavaju relevantne komercijalne aktivnosti i da se očekuje da udruženja finansijskih institucija na nivou države budu glavni akteri za ovu podgrupu primene standarda dobre prakse;

Na predlog Odbora za finansijska tržišta:

PREPORUČUJE da države članice unapređuju finansijsko obrazovanje i svest o tome i da, s tim u vezi, vlade i relevantne državne i privatne institucije pažljivo razmotre principe i standarde dobre prakse za obrazovanje i razvoj svesti o finansijskim pitanjima koji su predviđeni u Aneksu uz ovu preporuku, i čine njen sastavni deo, kao i da ih primenjuju.

POZIVA države članice da o ovim principima i standardima dobre prakse obaveste državne i privatne (profitne i neprofitne) institucije iz tog sektora koje su uključene u obrazovanje i razvoj svesti o finansijskim pitanjima.

POZIVA države koje nisu članice da pažljivo razmotre ovu preporuku i da o ovim principima i standardima dobre prakse obaveste državne i privatne (profitne i neprofitne) institucije iz tog sektora koje su uključene u obrazovanje i razvoj svesti o finansijskim pitanjima.

POZIVA države članice da, kroz svoj rad u Odboru za finansijska tržišta, Odboru za osiguranje i Radnoj grupi za privatne penzije, utvrde dalje standarde dobre prakse u oblasti obrazovanja u vezi s finansijskim pitanjima, osiguranjem i penzijama.

NALAŽE Odboru za finansijska tržišta da razmenjuje informacije o unapređenju i iskustvima u vezi s primenom ove preporuke, da analizira te informacije i izvesti Savet u roku od tri godine od njenog usvajanja, ili ranije, kao i posle toga.

ANEKS

PRINCIPII STANDARDI DOBRE PRAKSE U VEZI S FINANSIJSKIM OBRAZOVANJEM I RAZVOJ SVESTI O FINANSIJSKIM PITANJIMA

I. PRINCIPI

1. Finansijsko obrazovanje može se definisati kao „proces u okviru koga korisnici finansijskih usluga/investitori unapređuju svoje razumevanje finansijskih proizvoda, pristupa i rizika, te, uz pomoć dobijenih informacija, instrukcija i/ili objektivnih saveta, razvijaju veštine i sposobnosti za procenu finansijskih rizika i mogućnosti, da donose odluke na bazi relevantnih informacija, da znaju kome da se obrate za pomoć i da preduzmu druge svrsishodne radnje s ciljem unapređenja svoje finansijske dobrobiti". Finansijsko obrazovanje podrazumeva više od pružanja finansijskih informacija i saveta, što bi trebalo da bude propisano, kao što to često i jeste slučaj, naročito kada je reč o zaštiti korisnika finansijskih usluga (tj. potrošača u ugovornim odnosima).
2. Izgradnja finansijskih kapaciteta, zasnovana na odgovarajućim finansijskim informacijama i instrukcijama, treba da se unapređuje. Finansijsko obrazovanje treba da se sprovodi na način koji je korektan i neopterećen predrasudama. Programi treba efikasno da se koordiniraju i razvijaju.
3. Programi finansijskog obrazovanja treba da se usredsrede na pitanja visokog prioriteta, koja, u zavisnosti od okolnosti u različitim zemljama, mogu obuhvatati važne aspekte finansijskog planiranja života, kao što je osnovna štednja, upravljanje privatnim dugovima ili osiguranjem, kao i preduslove za razvoj svesti o finansijskim pitanjima kao što su osnovna finansijska matematika i ekonomija. Potrebno je razvijati svest kod budućih penzionera o potrebi da se proceni finansijska adekvatnost njihovih sadašnjih penzijskih planova, državnih ili privatnih, i da se preduzmu odgovarajuće radnje kada je to potrebno.
4. Finansijsko obrazovanje treba planirati u regulatornom i administrativnom okviru i smatrati ga sredstvom za unapređenje privrednog rasta, sigurnosti i stabilnosti, zajedno s regulisanjem poslovanja finansijskih institucija i zaštite potrošača (uključujući i propisivanje načina pružanja finansijskih informacija i saveta). Unapređenje finansijskog obrazovanja ne treba da bude zamenjeno finansijskom regulativom, koja je neophodna radi zaštite potrošača (na primer, od prevare) i za koje finansijsko obrazovanje treba da bude dopuna.

5. Treba preduzeti odgovarajuće mere na unapređenju finansijskog potencijala, naročito kada su nedostaci vidljivi. Druga sredstva politike i strategije koja treba razmotriti jesu zaštita potrošača i regulisanje poslovanja finansijskih institucija. Bez ograničavanja slobode ugovaranja, treba razmotriti opcije plaćanja zatezne kamate u slučajevima neblagovremenog izmirenja obaveza koje nastaju usled neadekvatnog finansijskog obrazovanja ili pasivnog, odnosno inertnog ponašanja korisnika finansijskih usluga.
6. Uloga finansijskih institucija u finansijskom obrazovanju njihovih klijenata treba da se unapredi i postane sastavni deo dobrog korporativnog upravljanja. Uloga finansijskih institucija u procesu tog obrazovanja sastoji se ne samo u pružanju informacija i saveta klijentima već i u razvoju svesti o finansijskim pitanjima kod klijenata, naročito kad je reč o dugoročnim ulaganjima koja predstavljaju značajan deo sadašnjih i budućih prihoda građana.
7. Programe finansijskog obrazovanja treba osmisliti tako da zadovoljavaju potrebe i odgovaraju nivou finansijske pismenosti ciljnih grupa javnosti, kao i da finansijska edukacija bude plasirana na način kome ciljni deo javnosti daje prednost. Finansijsko obrazovanje treba smatrati dugoročnim i kontinuiranim procesom, naročito kada se ima u vidu složenost tržišta, različitih potreba u različitim fazama života i povećan broj složenih informacija s kojima se korisnici finansijskih usluga susreću.

II. STANDARDI DOBRE PRAKSE

A. Aktivnosti države na polju finansijskog obrazovanja

8. Kampanje koje treba da sprovodi država treba da doprinesu razvoju svesti stanovništva o potrebi za boljim razumevanjem finansijskih rizika i načina zaštite od finansijskih rizika kroz adekvatnu štednju, osiguranje i finansijsko obrazovanje.
9. Finansijsko obrazovanje treba da počne u školi. Ljude treba u vezi s finansijama obrazovati u najranijim fazama života.
10. Treba razmotriti mogućnost da finansijsko obrazovanje postane deo državnog programa socijalne zaštite.
11. Treba podsticati postojanje odgovarajućih specijalizovanih organizacionih jedinica (koje mogu biti deo postojećih organa) nadležnih za unapređenje i koordinaciju finansijskog obrazovanja na nivou države, a regionalne i lokalne državne strukture unapređivati.

12. Treba promovisati posebne Internet stranice (*websites*) koje će stanovništvu pružati relevantne finansijske informacije koje se mogu lako koristiti. Treba razvijati besplatne usluge pružanja informacija. Treba unaprediti sisteme upozorenja od strane udruženja potrošača, profesionalnih ili drugih organizacija o stvarima koje uključuju visoki rizik i mogu biti štetne po interese korisnika finansijskih usluga (uključujući i slučajeve prevare).
13. Treba unapređivati međunarodnu saradnju u oblasti finansijskog obrazovanja, uključujući i angažovanje OECD-a kao međunarodnog foruma gde se mogu razmenjivati informacije o najnovijim iskustvima država u finansijskom obrazovanju.

B. Uloga finansijskih institucija u finansijskom obrazovanju

14. Potrebno je propisati vrste informacija (kao i gde se mogu naći informacije o rizicima i prinosima kod različitih vrsta proizvoda) koje finansijske institucije moraju obezbediti klijentima u vezi s finansijskim proizvodima i uslugama.
15. Treba podsticati finansijske institucije da prave jasnu razliku između finansijskog obrazovanja i finansijskih informacija i „komercijalnih“ saveta. Svaki savet dat u poslovne svrhe treba da bude transparentan i da jasno obelodani eventualnu komercijalnu prirodu kada se promoviše u svrhu finansijskog obrazovanja. Kod onih finansijskih usluga koje podrazumevaju dugoročno investiranje ili imaju potencijalno značajne finansijske posledice, finansijske institucije treba da podstiču klijente na pažljivo čitanje ugovora i razumevanje uslova pod kojima se određena investicija vrši.
16. Finansijske institucije treba podsticati na pružanje informacija na nekoliko različitih nivoa kako bi na najbolji način izašle u susret potrebama potrošača. Treba izbegavati teško razumljivu dokumentaciju koja sadrži „tekst pisan sitnim slovima“.
17. Finansijsko obrazovanje koje pružaju finansijske institucije treba redovno procenjivati da bi se obezbedio nivo koji zadovoljava potrebe potrošača. To se može postići partnerstvom s nezavisnim, neprofitnim finansijskim savetodavnim telima koja mogu biti povezana s potrošačima, naročito onima koji se suočavaju s nepovoljnim položajem kada je reč o njihovom učešću na finansijskim tržištima.
18. Finansijske institucije treba podsticati na valjanu kadrovsku osposobljenost i na izradu kodeksa ponašanja za pružanje saveta o investicijama i kreditima uopšte, bez obzira na to da li je reč o nekom konkretnom proizvodu ili ne.

C. Finansijsko obrazovanje u vezi sa štednjom za penziju

19. Pojedincima uključenim u privatne penzijske planove finansijske institucije treba da omoguće pružanje odgovarajućih finansijskih informacija i obrazovanje koji su neophodni za upravljanje njihovom budućim štednim ulozima za penziju.
20. U vezi s penzijskim planovima koje obezbeđuju poslodavci (*occupational schemes*), a za koje su neophodne relevantne informacije, potrebno je finansijsko obrazovanje i svest zaposlenih o potrebi za štednjom za penziju, kao i relevantne instrumente takve politike, dalje unapređivati i kada je reč o planovima s utvrđenim uplatama (*defined contributions*) i kada je reč o planovima s utvrđenim primanjima (*defined benefits*).

D. Programi finansijskog obrazovanja

21. Treba unapređivati programe finansijskog obrazovanja koji korisnicima finansijskih usluga pomažu da pronađu činjenice i razumeju razloge za i protiv, kao i rizike koje nose različite vrste finansijskih proizvoda i usluga.
22. Treba unapređivati razvoj metodologija za procenu postojećih programa finansijskog obrazovanja. Treba razmotriti zvanično usvajanje programa za finansijsko obrazovanje s relevantnim kriterijumima.
23. Treba unapređivati programe za finansijsko obrazovanje koji razvijaju smernice o sadržaju i nivou uspeha za svaki program finansijskog obrazovanja i za svaku podgrupu stanovništva.
24. Da bi se postiglo uključanje većeg broja ljudi i bolja dostupnost informacija, treba unapređivati korišćenje svih raspoloživih medija za širenje obrazovnih poruka.
25. Da bi se uzele u obzir različite okolnosti investitora/potrošača, treba unapređivati finansijsko obrazovanje koje sačinjava različite programe za posebne

podgrupe
investitora/potrošača (odnosno omladinu, manje obrazovane grupe građana koje su
u
nepovoljnom položaju). Finansijsko obrazovanje treba da bude povezano sa okolnostima
pod kojima pojedinac živi kroz seminare finansijskog obrazovanja i personalizovane
programe finansijskog savetovanja.

26. Za one programe koji su namenjeni radu u učionicama, treba unapređivati
odgovarajući
obrazovni program i kompetentnost predavača. S tim u vezi, treba podsticati
razvoj
programa obuke predavača i snabdevanje predavača posebnim informativnim
materijalom i sredstvima za rad.